

QUÁN TRIỆT HƠN NỬA TƯ TƯỞNG CỦA BÁC HỒ TRONG VIỆC BỒI DƯỠNG THẾ HỆ CÁCH MẠNG CHO ĐỜI SAU THÀNH DUY

Không phải chờ đến lúc viết Di chúc, Bác Hồ mới căn dặn chúng ta chú ý “bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau”. Có thể nói, ngay từ khi bắt đầu cuộc đời hoạt động cách mạng, Bác đã ý thức một cách rõ ràng về việc đó và thực hiện ý thức đó một cách thường xuyên. Năm 1961, tại Đại hội lần thứ III của Đoàn Thanh niên lao động Việt Nam, Bác kể lại rằng: “Từ năm 1925, ngay từ khi mới thành lập, Hội Thanh niên cách mạng đồng chí đã lo đặt viên đá đầu tiên để chuẩn bị cho tổ chức thanh niên sau này. Lúc đó, Hội bắt đầu nuôi dạy mười thiếu niên Việt Nam.. và cuối cùng chỉ còn lại một Lý Tự Trọng là người thanh niên cộng sản Việt Nam đã anh dũng hy sinh cho cách mạng”.

Từ chỗ chỉ có một Lý Tự Trọng, đến ngày nay chúng ta có 78 vạn đoàn viên Đoàn Thanh niên lao động hăng hái ra sức giúp Đảng xây dựng chủ nghĩa xã hội và đấu tranh thống nhất Tổ quốc. Tiến bộ đó làm cho Bác rất vui sướng và trẻ lại. Nó làm cho lòng Bác phơi phới như hoa nở trong mùa xuân⁽¹⁾.

Trong nhiều bài nói và bài viết sau cách mạng thành công. Bác luôn luôn căn dặn, giáo dục cho cán bộ, đảng viên phải xem trọng và có trách nhiệm trong việc đào tạo thế hệ tương lai. Chính Mác và Ăngghen đã nói rõ tầm quan trọng có vị trí chiến lược này: “Tương lai của cả loài người hoàn toàn phụ thuộc vào việc giáo dục thế hệ công nhân đang lớn lên⁽²⁾. Đồng chí Lê Duẩn cũng nói: “Tiền đề rạng rỡ của Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa nằm trong tay thanh niên, thiếu niên và nhi đồng...”⁽³⁾.

Tư tưởng mang tính quy luật đó đã được Bác Hồ thể hiện qua câu nổi tiếng: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây; vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người⁽⁴⁾” Bác đã đặt thành vấn đề “trồng người” cho toàn Đảng, toàn dân, và chính Bác đã gieo những hạt giống đầu tiên đó, đến nay chúng ta đã có cả một thế hệ con người mới, những cán bộ, đảng viên hết mực trung thành với sự nghiệp cách mạng. Cho đến lúc sắp từ giã cõi đời, Bác vẫn không quên căn dặn toàn Đảng, toàn dân: “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết” (*Di chúc*).

(1) Hồ Chí Minh: *Tuyển tập*, Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, 1980, tr.219.

(2) C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, tiếng Nga, xuất bản lần thứ hai, tập 16, tr.198.

(3) Báo cáo chính trị đọc tại Đại hội Đảng lần thứ IV.

(4) Hồ Chí Minh: *Tuyển tập*, sách đã dẫn, tr.488.

1. “Phải uốn cây từ lúc cây non”⁽⁵⁾

Từ quan niệm “trồng người”, Bác Hồ căn dặn: “Phải uốn cây từ lúc cây non, đừng để tâm hồn các cháu bị vắn đục vì chủ nghĩa cá nhân”. Bác nói ý đó khi Bác nghĩ đến một số cháu thanh thiếu niên đã có động cơ không đúng khi phấn đấu vào Đoàn hay vào Đảng hoặc khi muốn trở thành người cán bộ mà họ lại chưa thấy rõ những yêu cầu về tư cách và phẩm chất ở người cán bộ. Hiện nay, trước những khó khăn về kinh tế, có một bộ phận thanh thiếu niên không chỉ có động cơ không đúng về phương hướng phấn đấu, mà còn có những hành động lỗi lầm. Chúng ta vừa có trách nhiệm trước những tệ nạn xã hội ấy, vừa phải suy nghĩ về việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau phải được quan tâm như thế nào.

Trong nhiều việc cần làm hiện nay, trước hết phải đặt ra vấn đề phải giáo dục, đào tạo các cháu ở nhà trường và ở ngoài xã hội như thế nào đây. Đây cũng là vấn đề có ý nghĩa lý luận.

Uốn cây từ lúc cây non, hay giáo dục trẻ em từ lúc còn bé, đó là điều cần thiết không chỉ của cha mẹ và thầy giáo, mà là của cả xã hội.

Ở Liên Xô, người ta kể một câu chuyện như sau: có một bà mẹ rất tốt, thấy con mình hư, muốn tìm cách giáo dục, đã đến gặp nhà giáo dục nổi tiếng Macarencô. Bà ta kể lại rằng: “Con tôi có một số tính xấu như càn quấy, đua đòi, vậy làm thế nào để giáo dục nó?”.

Macarencô hỏi lại: - Cháu lên mấy tuổi?

Bà trả lời : - Cháu lên 8 tuổi.

Macarencô nói : - Như vậy là hơi muộn rồi, đáng lẽ phải từ trước 5 tuổi.

Việc giáo dục lại khó hơn lúc bắt đầu.

Lên 8 tuổi mới nghĩ đến việc giáo dục, Macarencô đã cho là muộn. Đó là nói đến việc uốn nắn một con người. Uốn nắn cả một lớp người, một thế hệ nhằm tạo ra một lớp người có lý tưởng cách mạng, có hiểu biết chính trị. Có kiến thức văn hóa, khoa học. kỹ thuật dũng cảm và sáng tạo trong chiến đấu và trong sản xuất, đó không phải là công việc của một số người thậm chí cũng không phải việc của một bộ, một ngành mà là việc của toàn xã hội thể hiện không chỉ trong những chủ trương, chính sách đúng đắn đối với giáo dục, mà cả trong toàn bộ chiến lược kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước. Bởi vì, theo quan điểm giáo dục mác xít thì việc hình thành đạo đức cũng như nhân cách con người không phải theo ý nghĩa duy tâm mà theo ý nghĩa duy vật. Mác và Ăngghen đã nói: “Nếu như người ta không có tự do theo ý nghĩa duy vật. Mác và Ăngghen đã nói: “Nếu như người ta có tự do không phải nhờ có lực lượng tiêu cực lẫn tránh cái này cái nọ mà nhờ có lực lượng tích cực thể hiện cá tính chân chính của mình thì không nên trừng phạt những hành vi tội lỗi của cá nhân, mà nên tiêu diệt nguồn gốc xã hội đẻ ra tội và đem lại cho mỗi người địa bàn xã hội cần thiết để biểu lộ sức sống bản chất của anh ta. Nếu như tính cách người ta do hoàn cảnh tạo nên thì do đó phải làm cho hoàn cảnh hợp với tính người”⁽⁶⁾

Nói hoàn cảnh hợp với tính người, không có nghĩa là đặt điều kiện cho xã hội trong việc tìm nguyên nhân khắc phục tình trạng tội lỗi của một số cá nhân, mà muốn

⁽⁵⁾ Hồ Chí Minh: *Tuyển tập, sách đã dẫn*, tr. 488.

⁽⁶⁾ Xem C.Mác và Ph.Ăngghen: *Bàn về thanh niên*. Nhà xuất bản Thanh niên, Hà Nội, 1982. tr.16.

nói đến mối tương quan giữa sự biến đổi của hoàn cảnh và sự hoạt động của con người với tư cách là con người xã hội. Trong mỗi tương quan ấy, sự biến đổi của hoàn cảnh sẽ tạo điều kiện cho con người hình thành nhân cách. Ngược lại, con người mang nhân cách mới sẽ tác động trở lại hoàn cảnh. Cũng trên ý nghĩa ấy, Hồ Chủ Tịch nói: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần có những con người xã hội chủ nghĩa”.

Trong hoàn cảnh xã hội ta hiện nay, nói đến việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, trước hết phải nói đến thế hệ măng non gắn liền với nền giáo dục phổ thông. Muốn khắc phục tình trạng hư hỏng của một số ít thanh niên, muốn xây dựng một lớp người mới có đầy đủ nhân cách và phẩm chất, trước hết phải tạo cho các cháu thiếu niên và nhi đồng một bối cảnh xã hội có sự ưu tiên nhất định trong việc giải quyết các vấn đề của cuộc sống và đảm bảo sự giáo dục đến nơi đến chốn không chỉ cho một thiểu số mà cho toàn bộ các cháu đang độ tuổi trưởng thành. Đó là sự ưu việc của xã hội mới mà nhiều quốc xã hội chủ nghĩa đã dành cho thế hệ măng non sự quan tâm lớn nhất.

“Phải uốn cây từ lúc cây non”, đó là tư tưởng chủ đạo của Bác Hồ trong việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, được thể hiện trong suy nghĩ cũng như hành động suốt cuộc đời hoạt động cách mạng của Bác.

2. “Không nên đào tạo ra những con người thuộc sách lâu lâu”...

Để bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, một vấn đề hết sức quan trọng luôn luôn đặt ra là phải làm thế nào cho cán bộ, đảng viên và toàn dân thấu hiểu chủ nghĩa Mác-Lênin. Thế giới quan Mác-Lênin trở thành hệ tư tưởng chủ đạo trong đời sống tinh thần của nhân dân ta và trong mọi hoạt động của thực tiễn cách mạng. Song, điều Bác Hồ quan tâm trước hết không phải ở chỗ đọc được bao nhiêu sách của Mác, của Lênin. Theo Bác, “hiểu chủ nghĩa Mác-Lênin tức là cách mạng phân công làm việc gì, làm chủ tịch nước hay nấu năn, đều phải làm tròn nhiệm vụ. Không nên tạo ra những con người thuộc sách lâu lâu, cụ Mác nói thế này, cụ Lênin nói thế kia, nhưng nhiệm vụ của mình được giao quét nhà lại để cho nhà đầy rác”⁽⁷⁾.

Hiểu chủ nghĩa Mác-Lênin, theo Bác là phải sống với nhau có tình có nghĩa, Bác nói: “Nếu thuộc bao nhiêu sách mà sống không có tình có nghĩa thì sao gọi là hiểu chủ nghĩa Mác-Lênin được”. Ra sức làm tròn nhiệm vụ cách mạng và sống với nhau có tình có nghĩa là hai vấn đề cơ bản của người cách mạng, vừa thể hiện lý tưởng cách mạng, vừa thể hiện tình cảm cách mạng. Có thể nói, Đảng ta đưa cách mạng Việt Nam từ thành công này đến thành công khác, chính là nhờ Bác Hồ và Đảng ta đã đào tạo, bồi dưỡng nên một thế hệ cán bộ, đảng viên thấm nhuần sâu sắc hai điều cơ bản nói trên. Kế tục sự nghiệp của Bác, ngày nay các đồng chí lãnh tụ của Đảng: đồng chí Lê Duẩn, đồng chí Trường Chinh, đồng chí Phạm Văn Đồng và nhiều đồng chí khác luôn luôn nhắc nhở cán bộ, đảng viên phấn đấu hoàn thành nhiệm vụ cách mạng và sống với nhau có tình có nghĩa. Rất tiếc, vì chưa quán triệt tư tưởng của Bác trong việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, hiện nay ở một bộ phận đảng viên, cán bộ đã vi phạm hai nguyên tắc trên, khiến cho một bộ phận thanh thiếu niên giảm lòng tin đối với các bậc cha anh. Đó cũng là một trong những nguyên nhân làm giảm hiệu quả việc tuyên truyền, giáo dục chủ nghĩa Mác-Lênin trong tầng lớp thanh thiếu niên.

⁽⁷⁾ Hồ Chí Minh: *Tuyển tập*, sách đã dẫn, tr.486.

Trong sự nghiệp cải tạo và xây dựng chủ nghĩa xã hội, việc đào tạo con người mới, con người có tri thức khoa học, nắm vững và vận dụng thành công chủ nghĩa Mác-Lênin vào các lĩnh vực công tác của mình, đang trở thành một nhiệm vụ cấp bách hiện nay. Tấm gương của Bác Hồ, của các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước ta hiện nay là tấm gương sinh động nhất cho thế hệ cách mạng đời sau.

3. “Lấy gương người tốt việc tốt để hàng ngày giáo dục lẫn nhau...”

Trong sự nghiệp giáo dục nói chung, cũng như việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau nói riêng, chỉ có tư tưởng đúng, định hướng rõ ràng, vẫn chưa đủ, mà còn phải có phương pháp hay. Theo Bác Hồ, “lấy gương người tốt việc tốt để hàng ngày giáo dục lẫn nhau là một trong những cách tốt nhất để xây dựng Đảng, xây dựng các tổ chức cách mạng, xây dựng con người mới, cuộc sống mới”⁽⁸⁾. Bác tỏ ý không bằng lòng với một số cán bộ “hình như mãi làm công tác hành chính, sự vụ hơn là để nhiều tâm sức đến xây dựng con người, xây dựng Đảng và các tổ chức cách mạng, cho nên không chịu theo dõi việc làm hằng ngày của cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân. Ai làm tốt không kịp thời nêu gương, ai làm xấu không kịp thời giúp đỡ sửa chữa”. Bác quan tâm, chú ý khơi dậy phần tốt ở trong mỗi con người, nêu lên những tấm gương tốt diễn ra hằng ngày cho mọi người noi theo, hầu như trở thành tác phong làm việc của Bác. Hơn thế nữa, Bác còn huy động tất cả những truyền thống quý báu của dân tộc và thế giới vào việc giáo dục con người mới. Do đó, tuy nói việc lấy gương người tốt việc tốt để giáo dục lẫn nhau là một phương pháp, song đó là phương pháp mang tính quy luật thể hiện cách nhìn con người, nhìn sự vật, nhìn quá khứ trong tương lai, nhìn truyền thống văn hoá, văn minh của dân tộc và nhân loại.

Từ chỗ quán triệt sâu sắc quy luật kế thừa truyền thống tốt đẹp của người xưa, kế thừa di sản văn hoá dân tộc và văn minh của nhân loại, Bác nhìn nhận con người hiện nay cũng như từng việc làm, từng nhiệm vụ cách mạng với con mắt lạc quan, tin tưởng. Đó là cách nhìn của các bậc vĩ nhân, của Mác, Ăngghen cũng như Lênin. Chính cách nhìn, hay nói đúng hơn là quan điểm đánh giá con người, mang tính cách mạng ấy đã quyết định thái độ của Bác đối với thanh thiếu niên và các cháu nhi đồng. Thái độ của Bác bao giờ cũng thể hiện sự trân trọng, quý mến, tỏ sự tin tưởng và rất vui mừng thấy “con hơn cha”. Bác nói: “Ta có câu: “Con hơn cha là nhà có phúc”, Bác mong các cháu bây giờ và sau này càng giỏi thì mới xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản được.

Rất tiếc, ngày nay ở một số người trong chúng ta đã không giữ được thái độ đánh giá thanh niên và nhi đồng như thái độ của Bác. Chính điều đó cũng làm giảm tác dụng, bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau.

*

Nêu lên ba nội dung trên, chưa phải chúng ta đã nói hết nội dung tư tưởng của Bác Hồ trong việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau. Song, có thể nói, đó là ba nội dung cơ bản nhất được quán triệt trên tất cả các lĩnh vực hoạt động cách mạng của Bác, cũng như tong việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau.

⁽⁸⁾ Hồ Chí Minh: *Tuyển tập*, sách đã dẫn, tr.492.